

GLASNIK

AUSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Št. 49.

V Ljubljani, dne 7. decembra 1917.

Leto X.

Izhaja vsak petek

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4—

pololetna . . . K 2—

četrletna . . . K 1—

Posamezna številka
stane 10 vin.

Slovinci!

Prejšnji načelnik Slovenske Ljudske Stranke, dr. Ivan Šusteršič, je stranko razdružil.

Mogočna organizacija Slovenske Ljudske Stranke, ustanovljena in spopolnjena po sklepih slovenskih katoliških shodov, naj bi se brez volje in vednosti slovenskega ljudstva razšla, kadar nje načelnik tako hoče? Ta veličastna organizacija, ki je naš narod toliko časa politično vodila, ga gospodarsko krepila in prosvetno dvigala, ki so ji skozi toliko let tisoči in tisoči Slovencev radi posvečevali svoje duševne in gmotne sile — ta organizacija naj bi se razdrobila, kadar en človek tako želi? Vzajemno in požrtvovalno delo desetletij naj bo na ukaz dr. Šusteršiča mahoma uničeno? Slovenska Ljudska Stranka mora živeti in se je na novo osnovala pod načelstvom prelata Andreja Kalana.

Razmere v S. L. S. so bile pod bivšim načelnikom že dlje časa neznosne. Nikomur nečemo krivice delati, zato priznavamo, da je bivši načelnik S. L. S., zlasti dokler je deloval sporazumno z dr. Krekom, za stranko mnogo storil, da si je s svojo delavnostjo in vstrajnostjo pridobil mnogo zaslug za našo deželo. Žal, da ga je ta zavest zavedla v napačno misel, da on in samo on v stranki vse more in vse sme. Tej misli je bil prikrojen ves ustroj strankinega statuta in strankinega vodstva.

Ker smo upoštevali zasluge bivšega načelnika in ker smo bili prepričani, da bodo zdrava načela stranke slednjič vendar zmagala, smo potrpežljivo trpeli, da je načelnik prvi dve leti vojske vladal v stranki popolnoma samovoljno; trpeli, da kljub izrečnemu pozivu ni skozi štiri leta niti enkrat sklical poslancev S. L. S. na razgovor, kjer bi deželni odbor pojasnil stanje deželnega gospodarstva in se posvetoval, kako pomagati stiskanemu ljudstvu.

Trpeli smo, da ni smel ob petdesetletnici dr. Kreka na nasilno zahtevo dr. Šusteršiča noben izmed listov, ki izhajajo v Katoliški tiskarni, niti z besedo omeniti tega slovesnega dogodka; trpeli smo, da je tega soustvaritelja naše stranke, tega jugoslovanskega prvoboritelja dr. Šusteršič hotel iz stranke odstraniti. Trpeli smo, da se je razbila edinost našega združnega

gospodarstva. Trpeli smo, da se dr. Šusteršič ni hotel z nami kot enakovrednimi pogajati; trpeli smo, da je preko škofa, ki je na željo duhovščine hotel posredovati, sklical duhovnike in si izposloval pri njih zaupnico ter tako vsako poravnavo preprečil. Prevelika je bila naša potrpežljivost.

Toda ko je načelnik stranke v sedanjem, za usodo naroda tako važnem trenutku kar na svoje izstopil iz Jugoslovanskega kluba, ne da bi se mu zdelo vredno, stranko vprašati za svet in jo prositi dovoljenja za tako usodno dejanje; ko je tako razbil državnozbornostno enotnost avstrijskih Jugoslovancev in ko je nato še Slovensko Ljudsko Stranko, katero smo po sklepih katoliških shodov z združenimi močmi, s skupnim delom in osebnimi žrtvami ustanovili in utrdili, samovoljno hotel razbiti, so morali vsi pomisleki utihniti. Pustili smo dr. Šusteršiča in ostali pri Slovenski Ljudski Stranki.

Slovinci! Namesto Slovenske Ljudske Stranke se nam ponujata kar dve novi stranki. Obe je ustanovil poslanec, ki je v odločilnem času zapustil Jugoslovanski klub. Ena naj hujska kmeta proti meščanu, druga meščana proti kmetu. Pokažimo, da takih strank, ki slovensko narodno moč na veselje naših sovražnikov cepijo in ki nam prinašajo doslej neznani stanovski boj, ne maramo!

Ravnajmo se po navodilu našega kneza in škofa, ki hoče, da se zvesto združimo v S. L. S.! Z dejanjem dokažimo, da stojimo vsi za poslanci S. L. S., katerih dosedanje delo v Jugoslovanskem klubu nam je poročilo, da bodo tudi poslej odločno in uspešno branili naše duševne in gmotne koristi! Naši mladeniči in moške spričujejo na daljnih frontah ne z besedami, marveč s srčno krvjo naše čisto domolubje; njih voljo izpolnimo, ker hočejo, da se S. L. S. krepka in združena bori za uresničenje našega velikega narodnega vzora, za osamosvojitve in združenje Jugoslovancev pod Habsburžani!

Slovinci! Slovenska Ljudska Stranka se je izčistila. Bratovsko se strnimo okrog njenega prapora, ki je v bojih preizkušen, z zmagami ovenčan!

Ljubljana, 27. novembra 1917.

Za začasno vodstvo S. L. S.:

Andrej Kalan, t. č. načelnik.

Delavci pa pravimo.

Pred seboj imamo oklic Slovenske kmečke stranke, ki se ravnokar kot listje in trava raztresa po deželi. Kaj naj rečemo o njem? Pač, kaj pa je tebe treba bilo?

Če bi se bila dne 22. novembra 1917 zbrala v Ljubljani množica slovenskih kmetovalcev, izrekla obsodbo o S. L. S. ter sklenila, da se mora ustanoviti nova kmečka stranka, bi kot zavedni slovenski delavci sprejeli to vest z globoko žalostjo v srcu, toda z vsem spoštovanjem, ki ga imamo pred stanom, s katerim nas veže ne samo krvno sorodstvo, ampak tudi skupno prepričanje, kdor ne dela, naj tudi ne jé; ker je pa to nekrščansko obsodbo in ta lahkomišelen sklep napravilo samo okrog 60 mož, med katerimi ni bilo niti 10 resničnih kmetovalcev, so naše misli pri čitanju tega oklica samo te-le:

Znano nam je čisto natančno, da misel ustanovitve nove kmečke stranke ni izšla iz kmečkih krogov, ampak iz krogov, ki gospodarijo in bogaté pri Ljudski posojilnici, pri kapitalističnem denarnem zavodu, ki je znan po tem, da je razkosal ogromno kmečkih posestev po deželi; iz krogov, ki pravijo, da jih je triletna izkušnja zadosti izučila, ki so pa pred par meseci še izvolili za predsednika kmetijske družbe nekmetovalca dr. Lampeta, danes pa v načelstvo stranke volijo neprisotne kmečke župane in posestnike. Zdi se, da so se gospodje začeli učiti šele v zadnjih mescih. Lahko je voliti poštene kmete v načelstvo stranke, ki naj se šele ustanovi, in jim navaliti odgovornost, če se poskus smešno ponesreči, lepo pa ni obdržati pri tem predsedstvo trdne, preskušene kmečke stanovske organizacije, ki ima svoje dobro, pošteno ime — v rokah nekmetovalca.

Ker nam je vse to znano, bi se prav iz srca smejali očitaniu »profesorskih spletk« in ponovnemu obsojanju »jerobov in spletkarjev in sleparjev« na oklicu, ki ga razpošilja kot tajnik Kmečke stranke brez za to potrebnih izkušenj samo po protekciji dr. Šusteršičevi za profesorja imenovani gospod Dermastja, če bi časi ne bili za smeh veliko preveč resni.

Nova stranka se ustanavlja v času, ko se odloča našemu narodu usoda za mnoga leta, v času, ko je tako krvavo potrebna sloga, da naš že itak tako majhen narod

vsaj v sebi nerazdvojen stori s skupnimi močmi vse, da bo ta usoda lepa, našega dobrega naroda vredna, v času, ko je ta zavest našega za pravico in za svoj narod vnetega knezoškofa pripravila, da je preko vseh ozirov zbral vse do tedaj nasprotne slovenske stranke in jih strnil okrog naše skupne zastave ter prvi podpisal boj za našo pravdo. V tem času smatra voditelj S. L. S., ki je kot tak skušal ustvariti iz najjačje slovenske stranke v začetku vojske organizacijo za policijsko službo, kot izvemo iz sobotnega »Naroda«, in na ta način z medsebojnim nezaupanjem troval naše narodno telo v času, ko nam je medsebojno zaupanje potrebno kot sol.

Premislmo si samo položaj, ki bi nastal, če bi bilo naše ljudstvo politično tako nezrelo in nezavedno kot gospodje mislijo pri slovenski kmečki družini. Gospodar srednjega posestva, ki obenem trguje z lesom ali živino, vodi malo špecerijsko trgovino ali mogoče v prostem času dela kot gozdni delavec, bi bil morda sam v zadregi, ali naj pristopi v kmečko stranko ali h Kregarjevemu junakom, sin njegov, če je že gotov, da bo za očetom prevzel posestvo, bi šel lahko z njim, vsi drugi bi se pa morali že dobro premisliti, kaj bodo. Kdo ve za kako številnejšo kmečko družino, kjer ostanejo vsi na kmetih? Ali naj se strankarski boj zanese tudi v družino?

Slovenski delavci smo se vedno dobro zavedali, da nas je delavcev, ki živimo samo od dela v tovarni, rudniku in pri drugih podjetjih, premalo, da bi sami izvajali boj za našo pravdo, zavedali smo se pa tudi, da je vsak slovenski kmet, obrtnik in uradnik kost naše kosti, da je njegov nasprotnik tam kakor naš, zato smo v političnem boju iskali kar najtesnejše zveze s stranko, ki nas je vse ščitila z močjo, ki jo nudi zavest množine, zavest skupnosti.

Pa če ste že na vsak način hoteli stanovski boj, zakaj ste ga začeli ravno sedaj, ko je najbolj kočljiv?

Kako se bomo za velike stvari z za-

upanjem borili, če se bomo med seboj za malenkosti pretepali?

Pravite, kmečki vojak je rešil državo? Ali bo ta kmečki vojak ostal po vojski tudi kmet? Kaj pa, če bo moral iti med delavce? Mi celo pravimo, večina bo šla, bojimo se pa, da bo moral iti celo delat na tuje.

Pravite, najvažnejša naloga nove stranke bo, delati z vsemi silami na to, da se odpravi glavno zlo, ki tare kmeta — vojsko, in da se vrne narodom sveta poglavitni blagor — mir. Mi smo to že davno pred vojsko vedeli in se tudi dejansko po tem ravnali. Ker nam vest ničesar ne očita, nam ni treba ustanavljati nove stranke.

Kar je lepega v programu, ste vzeli iz programa S. L. S. Če se doslej niste tega držali, ali si mar mislite zaslužiti zaupanje, če vsled slabe vesti v stari, ustanavljate nove stranke?

Mi pa pravimo: zavedni slovenski delavci bodo v bratskem zaupanju pod skupno streho s slovenskimi zavednimi kmetovalci, obrtniki in uradniki bojevali skupen boj proti skupnemu in edinemu nasprotniku, sovražnemu tujcu in branili našo skupno jugoslovansko grudo ter skušali doseči vsakemu za pošteno delo pošteno plačilo, medsebojne stanovske spore pa bomo v bratski krščanski ljubezni lepo doma poravnali.

Evangelist.

Evangelistove sestre delavstvu.

Bilo je in ni daleč za nami. Zbrali so se učeni prijatelji, da s pomočjo mikroskopa preiščejo rajnega mojega brata kot človeka. Zazdelo se jim je, da pri zelo natančni preiskavi mikroskop kaže neke pege in madeže. Seveda niso peg in madežev hoteli izslediti v steklu mikroskopa. Kaj narede učeni prijatelji? Blata namečejo v obraz in s kamenjem skušajo umoriti in

uničiti njega, ki jih je vse naučil in jim vse dal. Bolelo je to dobrega moža. Bolelo, čez vse bolelo sestro njegovo.

A Vam vsem se ni zmanjšalo zaupanje. Vam vsem ni pojemalo spoštovanje. Vaša ljubezen se takrat ni zmanjšala. Za to vse: Bog plačaj! V svojem kakor v imenu svojih sester izrekam najlepšo zahvalo: Jugoslovanski strokovni zvezi; Podpornemu društvu tobačnih delavcev in delavk in avstrijski krščanski delavski zvezi; vse v Ljubljani. — Z največjim spoštovanjem Cecilija Krek.

O rajnem dr. Kreku je duhovni svetnik Jakob Mrak, ki je pred par leti umrl v Kranju, prav rad povedal to-le: »Ko sem bil župnik v Železnikih, me je večkrat obiskal selški gospod župnik z bogoslovcem Krekom, ki smo ga kratkomalo vsi nazvali »Štokarjev pob«. Ko je bil pob v 3. letniku bogoslovja, sem ga nekoč ob taki priliki povabil, naj pride enkrat k nam pridigovat. — Če že hočete, pa pridem, je bil njegov odgovor. Torej v nedeljo ob 10 je pridiga tvoja. — Da, je odgovoril Krek, — gotovo!

V soboto popoldne sem naročil kuharici, da pripravi večerjo in posteljo za enega gospoda. Pričakoval sem ga, ker ga do večerje ni bilo, po večerji. Pa tudi ga ni bilo. Šel sem spat. — Po zjutrajni maši v nedeljo sem pa že premišljeval, češ, sedajle bo že v župnišču in malo ga okrtajčim, zakaj da ni prišel sinoči. Toda ko stopim v župnišče, Štokarjevega poba ravno tako ni bilo nikjer kot ga sinoči ni bilo.

Bila je že deveta ura. Mojega pridigarja ni bilo še nikjer. Že sem začel znášati knjige, da bi poiskal govor, a ni mi bilo moč dobiti kaj primernega.

Zazvonilo je ob 9. z enim zvonom.

H. Conscience:

Revni plemenitaš.

»Tu se je njenim deviškim ustnicam prvič izvil priznanje, da me ljubi. Sramežljiva rdečica ji je polila lice; pobesila je oči; njeni sladki glas je jecjal osrečujočo besedo ljubezni... Ginjen, zmeden, ves blažen sem stal poleg nje; neskončna sreča me je prestrašila!... Listje tvoje, o kostanj, je tolikokrat čulo njene sladke zvoke; pomlad je tvoje čelo zopet okralisa z mlado, zeleno krono; a v tvoje vznožje se niste vrnili sreča in radost. Žalostne tožbe bolestnega srca se dvigajo k tebi; vse tu je žalostno, pusto; ono, ki je oživljala samoto, je daleč proč!... Izgubili smo jo, angelja, ki je z eno besedo izpremenil ta kraj v paradiž, ki je veselje in srečo širil okoli sebe; kakor širi solnce življenje in svetlobo... O, zapustila je nas; le spomin na njo nam je ostal!«

Molčal je in odkorakal počasi po drugi stezi. Vedno bolj se je izgubljal v zeleni goščavi. Od časa do časa je obstal pri predmetih, ki so mu bili svete priče njegovih srčnih čustev. Pri bazarju je gle-

dal zlate ribice, gledal nageljne, ki jih je Lenora tako skrbno gojila.

Zatopil se je v svoje misli. Tožil svojo bolest, končno se je usedel na stol pri grmiču.

Dolgo sedi, tuhta, dokler ni prišla najemnica s knjigo in mu veselo rekla:

»Gospod Denecker, to knjigo je gospa Lenora večkrat čitala. Moj mož je včeraj na sejmu izpoznal moža, ki jo je bil na razprodaji kupil. Šel je z njim in jo prinesel. Knjiga mora biti lepa, če bi ne bila od naše milostne gospice, bi jo nikdar ne dala iz rok; moj mož pravi, da se nazivi knjiga »Lucifer«.

Ko je najemnica tako govorila, je sprejel mladi mož veselo knjigo in jo čital. Na to, kar je rekla žena, ni dosti pazil. Končno ji je smehljajoč se rekel:

»Hvala Vam, ljuba žena, ker ste tako pozorni. Verujte mi, da se veselim, kadar dobim kaj od Vaše gospodinje. Nikdar ne pozabim Vaših uslug.«

Vgloobil se je zopet v knjigo. Pozorno je čital; saj delal se je, da bere. Najemnica pa ni še odšla, marveč je žalostno vprašala:

»Gospod Denecker, smem li vprašati,

če od naše milostne gospice ni še nikake vesti?«

Mladi mož je odkimal z glavo:

»Najmanjše ne; vse poizvedbe so brez uspeha.

»To je žalostno,« je tožila žena. »Bog ve, kje da zdaj biva in koliko da trpi. Ko je odhajala, je pripovedovala, da bo za svojega očeta delala. Kdor pa hoče z rokami delati, mora to od mladih nog znati. Če pomislim na to, mi krvavi srce. Moja dobra gospica mora morebiti tujim ljudem služiti in delati liki suznja za kosček kruha... Sem služila, gospod; vem, kaj je to, delati drugim od jutra do večera... In tako lepa, tako izobražena, tako ljubezniva je bila! Grozno je; ne morem svojih solza zadušiti, če pomislim na njeno žalostno usodo...«

Res so ji solze zarosile oči, a hitro jih je obrisala.

Mladega moža je njeno sočutje ganilo. Ne govori. Strmi na mizo. Žena nadaljuje:

»Zdaj, ko bi lahko zopet postala gospodarica Grinzelova, kjer je bila rojena in kjer je zrastle; zdaj, ko bi lahko gospod pl. Vlierbeke brez skrbi preživel svoje stare dni, zdaj pa blodita po svetu okoli. Revna

Ves nervozen sem postajal in hodil od enega okna do drugega, da bi ugledal pridigarja. V glavo pa mi ni hotela ne ena misel, ki bi bila primerna za govor pri 10. maši.

Sedel sem na zofo in prebrskaval po knjigi, da je bilo groza. Ura v zvoniku je odbila pol desetih. — Nič in nič. — Zazvonilo je tri četrt na deset k maši. — Kreka ni bilo, jaz pa sem bil nepripravljen in ves iz sebe. — V božjem imenu, kakor more, pa naj bo, sem si mislil in začel zbirati, kar je bilo treba vzeti s seboj v cerkev. — Vrata se odpro in v sobo plane pridigar — bogoslovec Krek. »Kako da Vas že ni?« sem zabrenčal nevoljen nad njim.

»Saj sem tu, gospod župnik. Pridi ga bo šele ob desetih. In rekel sem, da pridem gotovo. — Prosim, dajte mi evangelijsko knjigo,« je dejal pridigar, ko me je videl razjarjenega. — Prebral je par vrst in šla sva v cerkev.

Povem Vam, je slovesno zatrjeval g. župnik Mrak vselej, nad 70 let sem star, a take pridige še nisem slišal in je ne bom. Pridigal je o sv. Trojici. Skoro do pičice še vso pridigo vem, a povedati bi je ne znal.

»E, Štokarjev pob, to je bil kerlc,« je sklepal gosp. svetnik Mrak.

Iz kluba občinskih svetovalcev S. L. S. mesta Ljubljane.

Ljubljana, 3. dec. 1917.

Na današnji redni seji kluba občinskih svetovalcev S. L. S. stolnega mesta Ljubljane, katere so se izvzemši občinski svetovalci Kregarja, Lilleka, Štefeta in dr. Zajca udeležili vsi občinski svetovalci izvoljeni na program S. L. S., se je soglasno konstatiralo, da dosedanji načelnik kluba,

sta zdaj, morebiti sta bolna, od vseh zapuščen! O, gospod; zelo žalostno je, če veš, da so tvoji dobrotniki nesrečni in če ne moreš za nje ničesar storiti, kakor da moliš in upaš na božje usmiljenje.

Zena je zadela novega gospoda v srce, dasi tega ni nameravala. Razburil se je; zdaj je šele zapazila, da so lile iz mladeničevih oči solze in da se njegovi prsti krčevito premikajo. Bojazljivo je rekla:

»Oprostite, gospod, da vas tako žalostim. Srce mi prekipeva; govorim, da ne vem kaj. Ali nisem prav storila? — Dobri ste... Gotovo niste hudi na mene. Našo gospico tako ljubim, žalostna sem, ker je nesrečna... Ali mi kaj zapoveste?«

Odhajala je, a mladi mož je dvignil glavo, potlačil solze in govoril globoko ginen:

»Jezim naj se, mati Bet, ker se vam uboga Lenora tako smili! O ne! Nasprotno hvaležen sem vam! Solze, ki ste mi jih izvabili, so mi storile dobro. Strašno trpim, nesrečen sem. Življenje mi postaja breme, če bi me Bog odpoklical, bi z veseljem umrl... Izginila je vsa nada, da jo zopet vidim... Morebiti me čaka že zgoraj...«

Ivan Kregar, ker je ustanovil svojo stranko, ni več član kluba, ki ga zato poziva, naj odloži mandat občinskega svetovalca stolnega mesta Ljubljane. Klub je na to soglasno izvolil za svojega predsednika občinskega svetovalca gosp. Jerneja Šerjaka. Soglasno in navdušeno se je sklenila na to sledeča udanostna izjava prevzvišenemu gosp. ljubljanskemu knezoškofu dr. Antonu Bon. Jegliču:

Vaša prevzvišenost!

Novo konstituirani klub ljubljanskih občinskih svetnikov S. L. S. Vam izraža najiskrenejšo zahvalo za Vaš nastop o priliki spora v S. L. S., da ste tako možato nastopili za pravo narodno ljudsko stranko, ki je vodila naš narod v smislu programov slovenskih katoliških shodov do tako velikih uspehov. Izjavljamo, da ostanemo v smislu Vaših navodil zvesti S. L. S. pod načelstvom č. g. Andreja Kalana.

Sprejmite ob tej priliki izraze naše najiskrenejše udanosti in našo najsrčnejšo zahvalo, da ste tako odločno nastopili kot prvobojnik naroda za združenje Jugoslovancov v svobodni državi pod habsburškim žezlom.

Z izrazi najglobokejšega spoštovanja in udanosti.

Za klub:

Jernej Šerjak, l. r., načelnik.

Gospodu deželnemu glavarju dr. Ivanu Šusteršiču je klub sklenil, da odpošlje sledečo izjavo:

Klub ljubljanskih občinskih svetovalcev S. L. S. izreka svoje najodločnejše obžalovanje radi Vašega izstopa iz Jugoslovanskega kluba in radi Vašega poizkusa razbiti S. L. S. in omadeževati njen prapor s sejanjem razdora v obliki kmečke in meščanske stranke. Ostanemo zvesti načelom S. L. S. — v smislu dr. Krekovih idej — pod načelstvom č. g. prelata Andreja Kalana.

Načelniku Jugoslovanskega kluba poslaniške zbornice državnega zbora na Dunaju, v roko poslancu dr. Korošcu, je klub sklenil, da se odpošlje sledeča izjava:

Klub ljubljanskih občinskih svetovalcev S. L. S. stolnega mesta Ljubljane odločno podpira in se zavzema za majniško deklaracijo. Popolnoma zaupa »Jugoslovanskemu klubu«, zahvaljuje se mu, ker možato in odločno dela za združitev Slovencev, Hrvatov in Srbov v okrilju Habsburžanov. Obsoja vse špletke za razbitje narodne sloge, najostreje pa obsoja vse poizkuse razbiti S. L. S.

× × ×

Volilci in volilke S. L. S. v Ljubljani naj se odslej v vseh zadevah, ki tičejo ljubljansko občino, obračajo na načelnika kluba občinskih svetovalcev S. L. S. stolnega mesta Ljubljane, gospoda Jerneja Šerjaka, Ljubljana, Florijanska ulica št. 11.

× × ×

Predsedstvo izvršilnega odbora slovenske katoliške delavske demokracije in Jugoslovanske Stokovne zveze naznanjati, da se bosta v vseh obč. zadevah svojih somišljenikov in somišljenic obračali na klub občinskih svetovalcev S. L. S. stolnega mesta Ljubljane in da ga bosta z vso močjo podpirali.

Cajtnge iz devete dežele.

V Ljubljani izhaja slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo vsak teden »Domoljub«. Ustanovil je ta tednik prelat Andrej Kalan pred 30. leti. Radi »Domoljuba« so ga preganjali nasprotniki, obrekovali in gonili pred sodišče takratnega trnovskega kaplana. Mi, ki smo v tistih časih bili to, kar smo še, smo se pa iz »Domoljuba« navduševali. Za katoliško reč je imel »Domoljub« pod Kalanovim vodstvom največ zaslug: petnajst let ga je urejeval, iz svojega plačeval sotrudnike: šlo mu je za stvar, ne da bi bil kopicil zaklade, kakor to delajo starinarji iz devete dežele. Dr. Krek je pisal v »Domoljub« uvodnike skoraj do svoje smrti. Kalanu in dr. Kreku se ima »Domoljub« zahvaliti, da se je tako razširil. Vsi slovenski listi so poročali, da je postal načelnik S. L. S. ustanovitelj »Domoljuba«: prelat Kalan; samo »Domoljubov« urednik se je preselil v deveto deželo viteza klavrne postave in ne ve, kdo da načeluje S. L. S. zdaj. Poročati zna o rdečih shodih v Mestnem domu, zamolčal je pa, kdo da načeljuje tisti S. L. S., ki jo ljubljanski knezoškof priporoča. »Domoljub« je šel k upornikom S. L. S.; zamolčal je, kdo da vodi zdaj S. L. S. Nehvaležnost, ki je tako grda, da ji ni podobne, razven med napuhnjanimi starinarji zacoprane devete dežele, od katerih nas nobena grdobija več ne preseneti.

O nenravnosti.

Vojska je razbila tudi staro poštenost med nami. Mladi in stari, oženjeni in ne-oženjeni, zasebniki in oblasti pozabljajo božjo zapoved: Ne prešestvuj! Množe se spolne bolezni; naraščajo zločinsko povzročena rojstva ne samo v mestih, tudi na deželi. Proti tem prikaznim se moramo boriti, moramo tudi zlo poznati.

Veliko zlo tvorijo prostitucija in pa spolne bolezni. Na Dunaju živi 40.000 do 70.000 prostitutk. Moški napravijo vsako leto ž njimi 225.000.000 kron. Oblasti trpe na Dunaju 80 hotelov, kjer se shajajo ljudje, da greše. 6 bordelov imajo tudi na Dunaju. V celi Avstriji so nadzorovale in trpele oblasti leta 1912 54 hiš greha, ki so pravzaprav po postavi prepovedane, a se trpe. Tako hišo imamo seveda tudi v Ljubljani. In v takih hišah se gode strašne reči.

Strpna dobrota oblasti je povzročila, da, kakor trdi Blaschko, je prestal skoraj vsak moški na Dunaju po dvakrat spolno bolezen do 30. leta in da je vsak 4. in 5. moški sifilitičen. Dr. Bonne je pa trdil, da sta med 10. mladimi ljudmi komaj dva, ki nista bila še nikoli spolna bolna; med 10. se pa nahaja komaj eden, ki ni bil še nikoli pri kaki slaboglasni ženski. V Nemčiji so dognali, da je vsaj 95 odstotkov prostitutk sifilitičnih. Od 1000 sifilitičnih žena jih rodi 86 do 94 mrtve otroke ali take, ki umrjejo že v prvih letih. Vsled spolnih bolezni imajo v Nemčiji vsako leto 200.000 rojstev manj.

V naši avstrijski armadi je danes okoli 800.000 vojakov spolno bolnih. V mirnih časih je med 100 obolelimi vojaki

obolelo 31 zato, ker so se spolno okužili; 1748 mož je bilo vsak dan spolno bolnih. Dva polka štejeta v miru toliko mož! Uradno so dognali, da odpade v avstrijski armadi na 1000 mož 61.6 spolno bolnih, med vsemi evropskimi armadami smo glede na spolne bolezni na drugem mestu.

Med vojsko se posebno množe spolne bolezni med mladimi ljudmi. V mirnih časih so našli na Dunaju med 1000 spolno bolnimi moškimi v starosti 15 let 1, 16 let 3, 17 let 11, 18 let 27; zdaj med vojsko pa v starosti 15 let 8, 16 let 9, 17 let 26, 18 let 68 bolnikov. Strašno! Dr. Hecht je pribil, da je bilo med 2709 srednješolci pred maturo 7.9 odstotkov: 214 fantov že spolno okuženih!

Kirchner sodi, da trpi na Pruskem vsak dan nad 100.000 ljudi na prenosljivih spolnih boleznih; nič boljše, če ne slabše, je v Avstriji.

Zakonski v mnogih slučajih ne marajo več otrok; kvečjemu še enega ali dva otoka. V Avstriji je bilo leta 1909 okroglo 109.000 otrok manj rojenih, kakor bi bilo pričakovati v primeri z letom 1900. Medtem ko so našli v Avstriji leta 1912 še 925.652 rojstev, se je število rojstev leta 1913 znižalo za 39.963; če se primerjati leti 1874. in 1909., je odpadlo 179.000 rojstev. Na Dunaju je odpadlo 179.000 rojstev. Na Dunaju je odpadlo še leta 1901 na 1000 prebivalcev 31 rojstev, a leta 1914 le še 16.9. V dunajskih revnejših okrajih odpade na 1000 žena 200 rojstev, v zelo bogatih okrajih pa le 71! Nenravnost se toraj širi od zgoraj dol! Če bo število rojstev v Nemčiji in Avstriji tako strašno nazadovalo kakor dozda, bo v dobi 1900 do 1920 odpadlo okroglo 4.590.000 otrok.

Ta strašni padec rojstev je prostovoljen, česar starši, ki ne marajo otrok, niti ne taje. Za sredstva, ki preprečijo spočetje, seveda jih smejo česaopisi priporočati, seveda jih smejo nemoteno izdelovati in prodajati že kar tudi v ljubljanskih brivnicah, se izda vsako leto okroglo 54 milijonov kron. Poleg te nameravane preprečbe spočetij se pa širijo tudi umetno povzročena zgodnja rojstva... Dejstvo je, da celo visoke c. in kr. vojaške oblasti taka sredstva pripadnikom c. in kr. vojske in c. in kr. mornarice dele in da v sedanjih žalostni vojni dobi celo na deželi, da, skoraj na fronti ustanavljajo in urejajo — bordele: hiše nesramnosti!

Umazarija se širi v besedi in v podobi povsod. Poltnost se nastavlja o izložbah; v najfinejših kavarnah, v najfinejših hotelih in v beznicah: nasladne orgije. Celo časopisi in knjige svinkarijo. Moda tudi pospešuje poltenost. Časopisje objavlja razne ženitne ponudbe, kar bi se moralo prepovedati; za pametne reči primanjkuje prostora v časopisju, za ženitne ponudbe ga pa preostaja. Z vednostjo policije se sme delati greh v bordelih in drugod.

§ 550 avstrijske kazenske postave z dne 27. majnika 1852 in § 5., odstavek 1. postave z dne 24. majnika 1885 najstrožje prepovedujeta vsako prekršbo javne npravnosti. Presoji policije je prepuščati točki 1. in 2. postave z dne 24. majnika 1885, a lahko trpi in ureja prostitucijo. Postavodajalna oblast in vest trpita vsled tega neglasja. Kako spoštuj narod postavo, če vidi, kako se policija ne ozira na jasno 6. božjo zapoved! Vsi regulativi raznih poli-

cijskih ravnateljstev in vojaških poveljstev, ki urejajo prostitucijo, in vse uradovanje nasprotuje božji zapovedi. Oblastveno urejeno kovarstvo, pospeševanje nekaznovane prostitucije, pospeševanje duha prostitucije, padec rojstev, ki je s temi nelepimi rečmi v zvezi, stane vsako leto milijone kron!

Na stotisoče tujih grehov se vsak dan zgodi, ker se to trpi; vest utrpne; goji se hinavščina in pospešuje. Milijoni in milijoni to vidijo in — molče.

Glede na te strašne reči je ustanovil profesor dr. Ude v Gradcu društvo, ki zahteva:

1. Odpravi naj se reglementiranje, bordeliranje in kaserniranje prostitucije.

2. Popolnoma naj se prepove izdelava in prodaja sredstev, ki zabranjujejo spočetje. Najstrožje naj se kaznujejo vsi, ki se tega ne drže.

3. Odpravi naj se dvojna morala, ki razločuje moškim v korist glede na nenravnost moža in ženske.

4. Borba proti zistemu enega ali dveh otrok; sodeluje naj se zato pri vseh socialnih in etičnih in verskih in gospodarskih stremljenjih, ki nasprotujejo prostovoljni preprečbi rojstev: ustvarjajo naj se predpogoji zgodnjim zakonom in vzdrževanju rodbin, odstranitev stanovanjske bede, razkosavanju zemljišč, alkoholizmu i. t. d.

5. Izpremeni naj se postavodaja v zmislu obrazloženih zahtev po načelih krščanske npravne postave.

6. Vse prostitutke naj se nastanijo v lastnih delavskih kolonijah.

7. Najostreje naj se cenzurirajo gledališke igre, filmi kinov, proizvodi umetnosti in literature, odpravijo naj se vzgojevalnice bordelov: varieteti, zloglasne gostilne itd.; gostilne in kavarne naj se najstrožje nadzorujejo in zgodaj zvečer zapirajo.

8. Borba proti pohujšljivi poulični modi današnjega ženskega sveta in proti zanemarjanju mladine.

9. Povratek k preprostemu, pametnemu, npravnemu življenju.

10. Goji naj se volja, spoštuje celibat, posvečuje zakon.

× × ×

Spolna zdržnost in zdravniki.

Zdravstveni svetovalec dr. A. Neiszer iz Vratislave: »Ne trdite, da trpi vaše zdravje, če se vzdržujete občevanja z ženskami! Nasprotno je resnično! Zdržni bodite, ... če hočete ... ste lahko — zdravi boste ostali.« — Dr. med. Neuberger iz

Norimberka: Kako stališče zavzemi zdravnik, če je vprašan: »Kako naj se varujem spolnih bolezni?« Odgovoriti mora: Popolnoma se vzdrži spolnega občevanja. — Dr. med. Sternthal iz Brunšvika: Spolno občevanje izven zakona in sploh mlademu možu ni potrebno. Brez škode vsak lahko čisto živi in to tudi more, ne da skruni sam sebe. — Prof. dr. med. Stern: Mesto da nadzorujejo in trpe bordele in bordelske ceste, naj na vseh vogalih nabijejo svarila proti vsaki prostituciji; vsakemu mlademu možu naj zapišejo v njegovo knjižico iz bolniške blagajne: Vsako spolno občevanje izven zakona je nevarno. Vsaka deklica naj se posvari: »Ogibaj se spolnega občevanja, preden se ne poročiš!

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

Najboljša in najcenejša zabava
v Ljubljani je v

Kino Central

v deželnem gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilo!

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Solskem drevoredu

kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti štev. 30.

Kdor pristopi kot član h »Gospodarski zvezi«, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg štev. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta. Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha. Vedno sveže blago!

Veliko skladnice v prvem nadstropju

Veliko skladnice v prvem nadstropju